

Тема 18. Українські землі у складі Російської імперії в 1900-1914 рр.

Економічний розвиток

Промисловість: високі темпи розвитку; переважання іноземного капіталу; нерівномірний розвиток регіонів (концентрація виробництва на **Півдні України**); 70% промисловості зорієнтоване на видобуток сировини; **1900 – 1903 р.** – економічна криза зумовлена перевиробництвом, яка охопила в найрозвинутішій галузі промисловості в Україні. Економічна криза сприяла посиленню концентрації виробництва й утворенню монополій.

Монополія – це об'єднання підприємств однієї галузі, яке панує на ринку. У Наддніпрянській Україні переважали монополії - **синдикати** («Продвагон», «Продамет», «Продвугілля»...).

Синдикат – об'єднання підприємств, які зберігають виробничу самостійність, а для комерційної діяльності створюють спільне підприємство – синдикат.

Сільське господарство. **Столипінська аграрна реформа 1906 – 1911 рр.** (**П.Столипін** – міністр внутрішніх справ та голова Ради міністрів Російської імперії): **розбивалися селянські общини** і земельний наділ переходив до селянина в **приватну власність**; **земля ставала товаром**; передбачалася ліквідація аграрного перенаселення шляхом заохочення **переселення в східні райони Росії**.

Відруб – це земельна ділянка, що передавалася в приватну власність.

Хутір – це селянське господарство з належною до нього землею. З відрубів селяни утворювали власні хутора.

Наслідки реформи суперечливі: зростання с/г виробництва; поширення товарних відносин у с/г; розшарування селянства (10-15% селян стали заможними, 50% - залишалися бідними); міграція населення на Далекий Схід, до Сибіру, Середньої Азії.

Створення українських політичних партій Наддніпрянської України

Назва	Рік	Лідери	Програмні положення та діяльність
РУП (революційна українська партія) м. Харків	1900	Д.Антонович, Б.Камінський, Л.Мацієвич, М.Русов	Автономістська. М.Міхновський уклад програму партії «Самостійна Україна» (1900 р.), у якій були обґрунтовані права України на самостійність У програмі РУП відбуваються зімни: перехід на засади автономістів, сповідування соціалістичних ідей.
УНП (українська народна партія)	1902	М.Міхновський, О. Макаренко	Самостійницька. Ідея цілковитої незалежності України
УСДРП (українська соціал-демократична робітничка партія)	1905	В.Винниченко, С.Петлюра, М.Порш	Автономістська. Орієнтувалася на селянства, прагнула поєднати соціалістичні та націоналістичні ідеї. Виступала за автономію України.
УДРП (українська демократично-радикальна партія)	1905	А.Лотоцький Є.Чикаленко Б.Грінченко	Автономістська. Партія виникла в результаті злиття Української демократичної партії (УДП) та Української радикальної партії (УРП) Відстоювала ліберально-демократичні цінності та ідею автономії України.
УПСР (українська партія соціалістів-революціонерів, партія «есерів»)	1907	Співпрацював М.Грушевський	Автономістська. Сповідувала соціалістичні ідеї. Співпрацювала з російськими есерами. Орієнтувалася на українське селянство. Під час початку революції 1917 р. партія мала найбільшу підтримку серед українського населення

Україна в роки революції в Російській імперії 1905-1907 рр.

Причини революції: низький рівень життя більшості населення, важкі умови праці робітників, малоземелля селян, самодержавство, поширення соціалістичних ідей.

Основні революційні події:

9 січня 1905 р. – «Кривава неділя» - розстріл царськими військами мирної робітничої демонстрації в Петербурзі (вбито і поранено 5 тис. чол.) – початок революції. У результаті розпочалися робітничі та селянські повстання по всій Росії. Спроба царської влади силою придушити революцію була невдалою. Починаються виступи проти влади в армії та на флоті:

У червні 1905 р. в Одесі повстання моряків на броненосці «Потьомкін» на Чорноморському флоті.

17 жовтня 1905 р. – видання царем Миколою II Маніфесту про скликання Державної Думи та надання політичних прав та свобод.

Державна Дума – назва парламенту (законодавчого органу влади) в Російській імперії.

Перша Державна Дума була обрана навесні 1906 р. Українські політичні партії за виключенням **УДРП** бойкотували вибори, оскільки виступали за продовження революції до переможного кінця і повалення царизму. Від України було обрано 102 депутата. Українці для захисту своїх інтересів створили в Думі парламентську громаду (42 особи), яку очолив **І.Шраг**. Перша Державна Дума була розпущена царем **8 липня 1906 р.**

У січні 1907 р. відбулися вибори в Другу Державну Думу. Українці знову створили власну фракцію (47 депутатів). Українська громада вимагала автономії, запровадження української мови тощо.

Друга Державна Дума була розпущена царем 3 червня 1907 р. (Червневий переворот) через звинувачення в підготовці державного перевороту. Був виданий новий виборчий закон, за яким до Думи потрапляли лише ті політичні сили, які підтримували царя. Революція зазнала поразки.

Здобутки українців під час революції: у **1905 р.** скасування обмежень на українське слово; виходило 24 періодичні видання українською мовою (**«Хлібороб»** - перша україномовна газета в підросійській Україні **1905 р.**); діяльність культурно-освітніх організацій - **«Просвіта»** (1905 – 1906 рр., перша «Просвіта» була створена в Одесі); відкриття українських шкіл. У **1907 р. М. Грушевський** заснував **Українське наукове товариство** в Києві, яке фактично перетворилося на неофіційну українську академію наук. У **1908 р. створення Товариства українських поступовців - ТУП (М.Грушевський, С.Єфремов, Є.Чикаленко)**, яке заклиало об'єднати всі українські сили для боротьби за національне відродження.

Столипінська політична реакція після революції: жорсткі репресії проти учасників революції; боротьба з українським національним рухом (створення клубу російських націоналістів, поширення **«чорносотенського»** руху (російські націоналісти); закриття українських періодичних видань, заборона «Просвіти», заборона викладання українською мовою; видання у **1910 р. П. Столипіним**

циркуляру, згідно з яким заборонялося реєстрування «інородних» товариств та видавництв).

Справа Бейліса (1913 р.) Судова справа на звинувачення російськими націоналістами єврея Бейліса у вбивстві 1911 р. 13-річного хлопчика. На захист Бейліса виступили демократичні сили Росії та України. Присяжні виправдали Бейліса.